

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Geografie
Studijní obor: Geografie a kartografie

Přírodovědecká fakulta
UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE

Petr Procházka

**ROLE ČÍNSKÝCH EKONOMICKÝCH ZÁJMŮ
VE TŘETÍM GEOPOLITICKÉM DĚLENÍ AFRIKY**

THE ROLE OF CHINA'S ECONOMIC ACTIVITIES
IN THE THIRD GEOPOLITICAL DIVIDING OF AFRICA

Bakalářská práce

Písek 2013

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Adam Horálek, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny významné použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani jakákoliv její část nebyla použita k získání jiného ani stejného akademického titulu.

V

dne

Petr Procházka

Poděkování

Děkuji všem, zejména svému vedoucímu PhDr. Adamu Horálkovi, Ph.D.

Abstrakt

Čína je označována za rozhodující velmoc v současném, třetím geopolitickém dělení Afriky. Cílem této práce je dokázat, že se jedná převážně o obchodní vztahy a nikoliv o majetkové závislosti, které by podmiňovaly další kulturní propojení. Komplexní ukazatel ekonomické závislosti je navržen. Bere v úvahu přímé zahraniční investice, remitence migrantů a oficiální rozvojovou spolupráci, proudící do rozvojových zemí. Pro každou zemi Afriky tak budou stanoveni hlavní zahraniční partneři.

Klíčová slova: Čína, Afrika, geopolitika laissez-faire, teorie světových systémů, platební bilance, ekonomické sféry vlivu

Abstract

China is recognised as a key power in the contemporary, third geopolitical dividing of Africa. The goal of this thesis is to demonstrate that it is only in terms of trade, not assets which would then determine further, cultural links. A comprehensive index of economic dependence is introduced. It takes into account foreign direct investment, migrant remittances and official development assistance which all flow into developing countries. For every African nation, their main economic partners will be determined.

Key words: China, Africa, laissez-faire geopolitics, world systems theory, balance of payments, economic spheres of influence

Citační vzor

PROCHÁZKA, P. (2013): Role čínských ekonomických zájmů ve třetím geopolitickém dělení Afriky. Bakalářská práce. Praha, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova v Praze.

Obsah

Seznam zkratk.....	8
Seznam map, tabulek a grafů.....	9
Seznam příloh.....	9
Úvod.....	10
1 Charakteristika regionu.....	12
2 Teoreticko-metodologické východisko.....	14
2.1 Geopolitické pojetí světa.....	14
2.2 Kvantifikace sfér vlivu.....	15
2.3 Historie geopolitického dělení Afriky.....	16
2.3.1 Geopolitika civilizační.....	16
2.3.2 Geopolitika ideologická.....	19
2.3.3 Geopolitika laissez-faire.....	20
2.3.4 Role Číny v současné Africe.....	24
3 Empirická část.....	30
3.1 Hypotézy a cíle.....	30
3.2 Stanovení ukazatelů.....	31
3.3 Zdroje dat.....	33
3.4 Verifikace a agregace dat.....	34
3.5 Uspořádání partnerů.....	36
3.6 Výsledky.....	37

3.6.1 Čínské ekonomické zájmy.....	40
3.7 Limitace použité metody.....	42
Závěr.....	46
Zdroje.....	48
Slovník pojmů.....	52
Přílohy	53

Seznam zkratek

AFESD	- Arab Fund for Economic and Social Development
AKT	- Afrika, Karibik, Tichomoří
apod.	- a podobně
atd.	- a tak dále
CNPC	- China National Petroleum Corporation
č.	- číslo
ČLR	- Čínská lidová republika (Čína)
DR Kongo	- Demokratická republika Kongo
EU	- Evropská unie
FOCAC	- Forum on China-Africa Cooperation
GCC	- Gulf Countries Council
GW	- gigawatt
HDP	- hrubý domácí produkt
JAR	- Jihoafrická republika (Republika Jižní Afrika)
kol.	- kolektiv
KSGRR	- Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje
mil.	- milion
mj.	- mimo jiné
mld.	- miliarda
MONUSCO	- United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo
např.	- například
NASDAQ	- National Association of Securities Dealers Automated Quotations Stock Market
ODA	- official development assistance (oficiální rozvojová spolupráce)
OECD	- Organisation for Economic Co-operation and Development
OSN	- Organizace spojených národů
PRC	- People's Republic of China
PřF UK	- Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze
PZI	- přímé zahraniční investice
REGPOL	- Centrum pro výzkum otázek regionální a politické geografie
resp.	- respektive
s.	- strana
SSSR	- Svaz sovětských socialistických republik
TAZARA	- Tanzania Zambia Railway Authority
tis.	- tisíc
tj.	- to jest
tzv.	- takzvaný
UNAMID	- United Nations–African Union Mission in Darfur
UNCTAD	- United Nations Conference on Trade and Development
UNITAF	- Unified Task Force
UNMISS	- United Nations Mission in the Republic of South Sudan
USA	- United States of America (Spojené státy americké)
USD	- United States dollar (americký dolar)
v. d.	- východní délka

Seznam map, tabulek a grafů

Mapa č. 1: Civilizace v roce 2000 podle Krejčího	13
Mapa č. 2: Koloniální panství v Africe roku 1914	18
Mapa č. 3: Ideologické směry států v Africe okolo roku 1980	20
Mapa č. 4: Čína mezi partnery zemí Afriky v obchodě zbožím, 2010.....	25
Mapa č. 5: Ekonomické sféry vlivu v zemích Afriky, 2010	39
Mapa č. 6: Pořadí Číny mezi partnery zemí Afriky, 2010	41
Graf č. 1: HDP zemí Afriky (mld. USD), 1960–2011	21
Graf č. 2: Největší investoři v Africe – stav PZI (mld. USD), 2012	22
Graf č. 3: Příliv finančních zdrojů do Afriky (mld. USD), 1990–2010	32
Tabulka č. 1: Země Afriky s nejvyšším podílem obchodu zbožím s Čínou, 2010	29
Tabulka č. 2: Ekonomičtí partneři zemí Afriky, jejich podíl na ekonomické závislosti a počet zemí, v nichž je daný partner nejvýznamnějším, 2010.....	37
Tabulka č. 3: Největší partneři Číny v Africe a její postavení mezi ekonomickými partnery těchto zemí, 2010.....	40

Seznam příloh

Příloha č. 1: Ekonomická závislost, 2010	53
Příloha č. 2: Repatriace zisků z přímých zahraničních investic, 2010	55
Příloha č. 3: Remitence, 2010.....	57
Příloha č. 4: Oficiální rozvojová spolupráce, 2010	59
Příloha č. 5: Ziskovost investic	61

Úvod

V poslední době se stále více hovoří o nebývalém a dlouhodobém ekonomickém růstu Číny, jaký v tomto měřítku v nejnovější historii nebyl zaznamenán a který dokonce výrazně převyšuje i poválečný růst Japonska či později Jižní Koreje (The Economist 2013). Pro udržení takového růstu je potom logicky souvisejícím problémem zabezpečování nerostných surovin po celém světě. Nejvíce změn přinesly aktivity v zemích Afriky, bohatých na tyto zdroje a zároveň příliš nepoznamenaných hospodářskou aktivitou. Čínou iniciovaná a dosud nepřiliš obvyklá spolupráce dvou rozvojových regionů¹ je proto chápána jako příležitost k rozvoji kontinentu, který byl poslední dobou poněkud zanedbáván tradičními mocnostmi (Khor 2000). Na druhou stranu bývá Čína kritizována za nezodpovědnou zahraniční politiku, která je velmi pragmatická a nebere ohledy na případné potlačování lidských práv nedemokratickými režimy svých partnerů. Přínos čínských aktivit pro rozvoj partnerských zemí je taktéž silně omezený (a diskutabilní) (Alden 2007).

Expanze Číny do Afriky je dnes až přespříliš omílaným tématem, avšak velká část populárních zdrojů informací se vyhýbá přesné kvantifikaci vlivu a porovnání s „tradičními“ partnery z „bohatého Severu“ či případně Ruska. V případě, že se ke kvantifikaci uchýlí, omezují se na popis vzájemného obchodu a aktivity s tím související či se jedná jen o případovou studii na omezeném území. Čína je významným

---

¹ tzv. spolupráce Jih – Jih

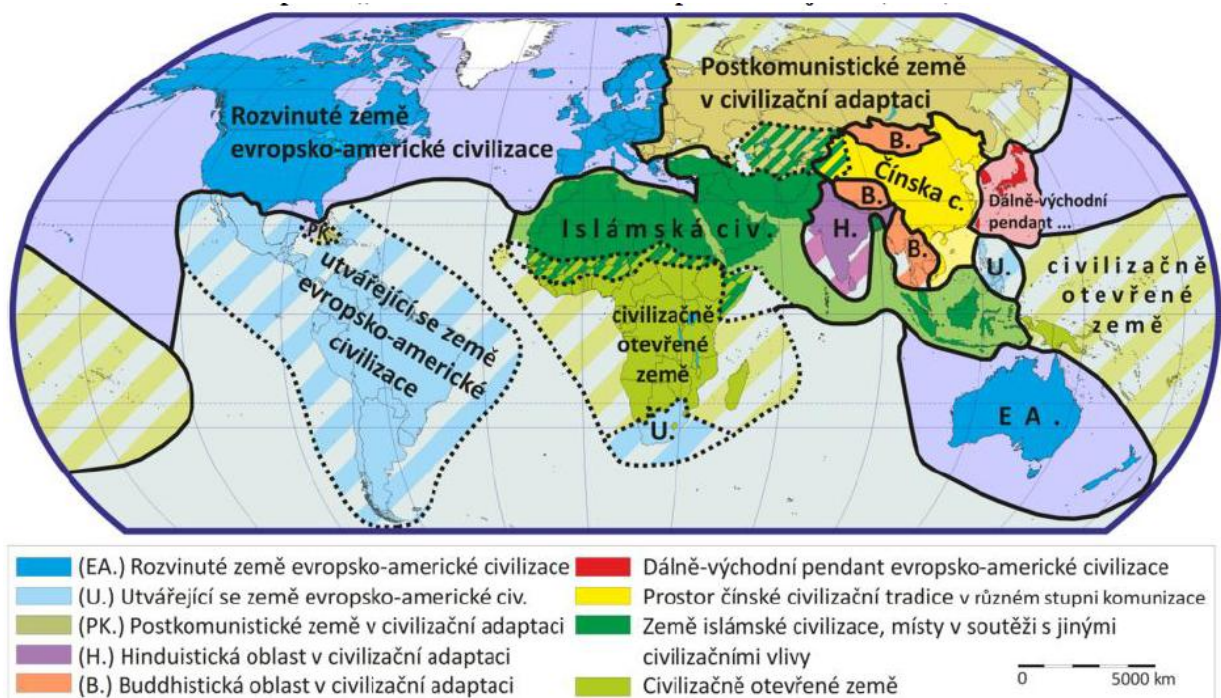
odběratelem nerostných surovin – například více než 50 % hodnoty vzácných kovů vytěžených v Africe směřuje právě do Číny (World Bank 2013a) nebo pro některé významné exportéry ropy jako Angola či Súdán je Čína hlavním obchodním partnerem (UNCTAD 2010, tabulka č. 5). Ovšem to nic nevyovídá o majetkové struktuře těžebních zařízení nebo dolů, tím pádem ani o tocích financí přes hranice.

Bez zahraničního kapitálu by většina afrických zemí pravděpodobně samostatně nebyla schopna využívat svého potenciálu a zvyšovat bohatství (Dickenson 1996). Tato práce má proto za cíl zjistit, z jakých zemí plyne zahraniční kapitál, který může být následně využit pro rozvoj komunit a zvýšení blahobytu místního obyvatelstva, a zda mezi těmito partnery hraje Čína významnou roli, jak by se dalo předpokládat z informací poskytovaných médii. Rozhodně však můžeme hovořit o radikální transformaci ekonomických závislostí mezi zeměmi Afriky a vnějšími mocnostmi, což právě vyjadřuje pojem *„třetí geopolitické dělení Afriky“*, přičemž prvním bylo období kolonialismu a druhým období studené války.

1 Charakteristika regionu

Afrika jako kontinent má velmi silnou diferenciaci svého území a zároveň je tento současný stav výsledkem série zcela odlišných vlivů. Nelze tvrdit, že by před příchodem Evropanů neexistovala na tomto území žádná vyspělejší civilizace a jednalo se pouze o zaostalé celky nestátního uspořádání (Amin 1972). Jejich příchodem a procesem kolonizace však byly utvořeny rozhodující instituce a definovány klíčové principy (státní uspořádání, struktura moci, právní řád apod.). Vysoká rigidita místní kultury však způsobila vysokou míru synkretismu jak náboženského, tak institucionálního – obyvatelstvo si přetvořilo vnější pojmy k obrazu svému (Lehmannová 2000). I to je příčinou, proč bývá Afrika označována za „civilizačně otevřenou kulturu“ (viz mapa č. 1), neboli dosud nevyhraněný celek. Islámská část Afriky samozřejmě prošla zcela odlišným vývojem. Rozhodně však se zde ale nedá hovořit o tom, že by byl kontinent po výraznější část historické doby ovlivňován kulturními vlivy z Číny. Do budoucna je můžeme předpovědět právě tímto výzkumem, budeme-li považovat majetkové vztahy a oboustranně plynoucí kapitál za určitý průvodní jev vzájemné ekonomické (a s ní provázané kulturní) závislosti.

Mapa č. 1: Civilizace v roce 2000 podle Krejčího.

Zdroj: Krejčí (2002, cit. v Polonský 2012, s. 34)

Z hlediska vymezení zájmového území si jsem vědom toho, že ve většině médií, státních organizací, výuce a odborných přístupů (vyjma tradičního členění na kontinenty) je severní Afrika oddělena od subsaharské Afriky a často připojena k zemím Blízkého a Středního východu, ať už z důvodu odlišnosti geografické, ekonomické nebo (zejména) kulturní (Polonský 2012). Přesto se chystám zkoumat světadíl jako celek, aby mohlo dojít k vyniknutí vývoje od dob kolonialismu a studené války k dnešnímu stavu, kdy se jevy odehrávají ve vzájemné provázanosti.

2 Teoreticko-metodologické východisko

2.1 Geopolitické pojetí světa

John Friedmann (1966, cit. v Nováček 2000, s. 17) definoval čtyři hlavní oblasti, v jakých na sebe státy působí (bez ohledu na dominanci a podřízenost) – ekonomickou, politickou (tj. vojenskou), kulturní a sociální. Pro potřeby této práce budeme muset zvolit geopolitické pojetí světa nejvíce se blížící současné realitě. Vliv kulturních a sociálních otázek nelze ovšem ve většině případů exaktně kvantifikovat. Pokusím se tedy o pojetí spíše ekonomické ve smyslu *geopolitiky laissez-faire* (resp. *chaosu* – anarchie na globální úrovni) dle Tomeše (2000), jakožto nejposlednějšího vývojově-ideového stádia. Samozřejmě, jak namítá Kofroň (2012), válka a geografie jsou stále propojeny. Vojenská moc stále hraje roli a je pravděpodobně hlavním determinanem globální moci země. Nicméně vzhledem k tomu, že „ekonomická moc je nezbytným předpokladem moci vojenské“ (Kofroň 2012, s. 37) a že momentálně povětšinou v Africe žádní z vnějších aktérů nijak výrazně vojensky nepůsobí (např. mimo nedávné události v Libyi a v Mali, kde však bylo vidět, že právě státy mající ekonomické zájmy v zemi zasáhly do konfliktu vojensky), budeme směřovat výzkum spíše do pole ekonomického.

Pro interpretaci vztahů mezi africkými zeměmi a světovými mocnostmi využiji *teorii světových systémů* Immanuela Wallersteina (1974). Ten vidí svět rozdělený na jádro a periferii, mezi nimiž dochází k (nerovným)

ekonomickým vztahům. Jádro je dle něj determinováno dominancí produkční, z ní vyplývající dominancí obchodní a následně finanční. Obchodní dominance tedy ještě neznamená celkovou dominanci ekonomickou a jakýkoliv výzkum pohybující se pouze v této rovině by byl nekompletní a poněkud povrchní.

Výzkumy pokoušející se o regionalizaci světa se (od dob pojetí tří světů Země, které ovšem spadalo do ideologického geopolitického stádia)² omezují spíše na regionalizaci podle kontinentů (Polonský 2012) a už příliš nezmiňují případné geopolitické rozdělení mezi světové mocnosti, pravděpodobně z důvodu chaosu (neurčitelnosti, do které oblasti daná země spadá) a větší relativní nadvlády USA.

2.2 Kvantifikace sfér vlivu

Složené indexy a další výpočty popisující relativní „moc“ států v rámci světa jsou poměrně hojné – viz níže. Na druhou stranu ale všeobecných metod, jak souhrnně kvantifikovat vztahy mezi státy a určit tak sféry vlivu světových mocností, je poměrně málo. *Jednotlivé faktory* byly již mnohokrát popisovány či jsou pro ně dostupné statistiky – ať už se jedná o ekonomické vztahy (vzájemný obchod, přímé zahraniční investice apod.), vztahy vojenské (počty vojáků dané země v hostitelských zemích) nebo další (kulturní výměny a vzájemné programy, rozvojové či jiné). Na druhou stranu, v dřívější době náležitost do sféry vlivu dané

---

² Tím mám na mysli období studené války, kdy spolu soupeřily USA a SSSR a „Třetí svět“, reprezentovaný Hnutím nezúčastněných zemí, stál mimo hlavní geopolitické dění světa.

mocnosti byla jasně dána formálně administrativní a do určité míry i kulturní nadvládou³ (Wendt 2010), ale dnes, v období geopolitiky laissez-faire/chaosu už je zjištění těžší. Stejně tak se v minulosti objevilo více pokusů, jak definovat *moc jednotlivých států*, ale nikoliv už intenzitu vztahů mezi státy. Můžeme jmenovat např. Singerův (2012) Composite Index of National Capability, který používá od roku 1963 pro svůj projekt Correlates of War; National Power Index denverské univerzity, který převzal Google ve svém Public Data Explorer (International Futures 2011); či Hamplův integrovaný mocenský potenciál (2009); jen index Comprehensive National Power, propagovaný bývalým čínským „vůdcem“ Tengem Siao-pchingem a následně hojně využívaný čínskou vládou, odráží i tzv. „soft power“ (Pillsbury 2000).

2.3 Historie geopolitického dělení Afriky

2.3.1 Geopolitika civilizační

Civilizační geopolitika odpovídá *prvnímu geopolitickému dělení v Africe*, tedy období, kdy vnější (zejména evropské) státy kolonizovaly africké území a začaly ho ekonomicky využívat (Dickenson 1996). Koloniální panství a hospodaření na území evropskými mocnostmi dle Wendta (2010) spočívalo ze začátku pouze v obchodu s otroky a spíše v partnerství s místními vládci než v přímé správě. Do vnitrozemí začaly evropské země pronikat až od 19. století. Kontinent byl do té doby

---

³ Za geopolitiky civilizační (v Africe období kolonialismu) byla příslušnost státu do sféry vlivu určena administrativou za využití síly, za geopolitiky ideologické představitelé států výslovně vyjadřovali náležitost k jedné či druhé straně či naopak neutralitu.

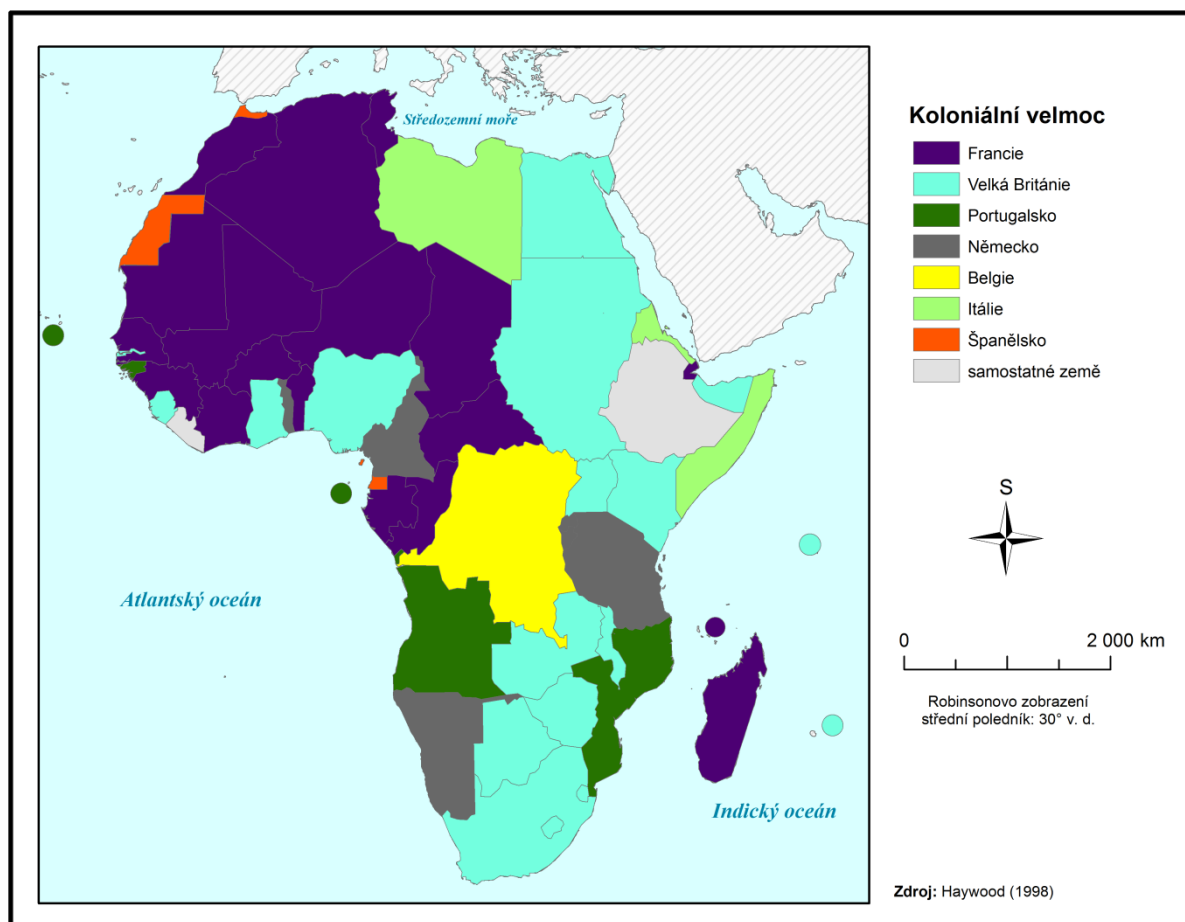

relativně izolován z důvodu nepříznivých geografických a kulturních podmínek. To je v současnosti spolu s rigiditou místní kultury příčinou jisté opožděnosti a nižší míry hospodářského blahobytu (Lehmannová 2000).

V souvislosti s tím od poloviny 19. století začíná nová forma vlády – administrativní, formální vláda se zaváděním evropského kulturního systému (zejména šíření náboženství, vzdělání a jazyka) – tzv. kulturní export neboli europeizace. S tím, jak postupně Evropané pronikali do vnitrozemí a začali se střetávat, vznikla potřeba rozdělit celé území mezi mocnosti. Velká část vzniklých sporů byla urovnána během série jednání označovaných jako berlínská či konžská konference v letech 1884–5. Výsledek prvního geopolitického dělení Afriky je znázorněn na mapě č. 2. Od té doby byly zájmy mocností relativně urovnány (s výjimkou historického incidentu ve Fašodě⁴ o Súdán v roce 1898 mezi Francouzi a Brity).

---

⁴ dnešní Kodok v Jižním Súdánu

Mapa č. 2: Koloniální panství v Africe roku 1914.

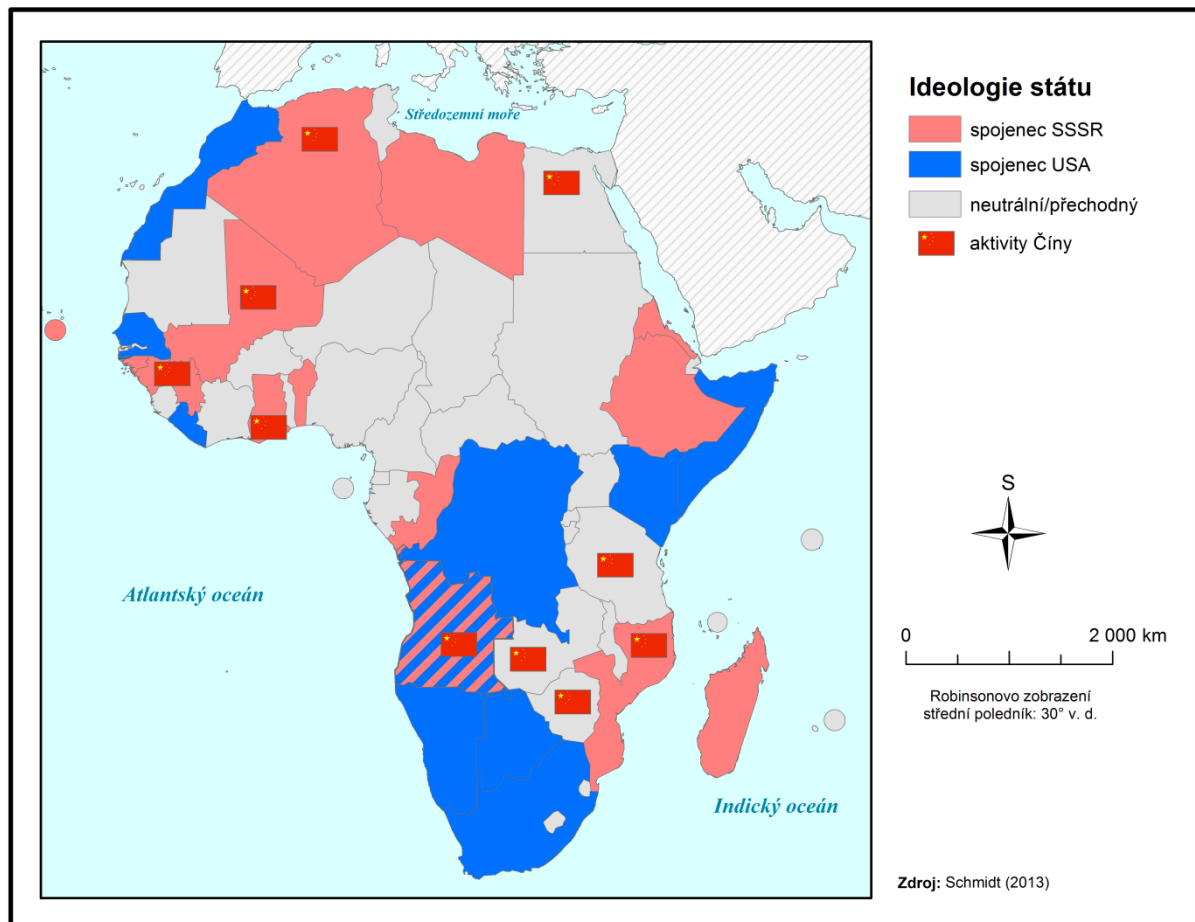
Stabilní kulturní systém zavedený mocnostmi ve svém důsledku přispěl i v boji za osamostatnění, když společný jazyk a společný nepřítel sjednotil dříve segmentované kmeny (Wendt 2010), ovšem tento kulturní systém zůstal i v nově utvořených státech. Možná i proto teď místní obyvatelé chápou více příslušníky západní civilizace než zástupce civilizace čínské, kteří sice nepodmiňují obchodní vztahy kulturní nadvládou (politika nevměšování se), ale při vykonávání této práce dochází k nedorozuměním a nepochopením (Beuret a Michel 2008).

2.3.2 Geopolitika ideologická

Po druhé světové válce se Afrika stala jedním z dějišť studené války v souvislosti s postupným osamostatňováním naprosté většiny zemí (během druhé světové války zde byly pouze Libérie a Egypt formálně samostatné země). Nově vzniklé státy hledaly oporu pro zabezpečení své politické moci v podobě ideologií poskytovaných světovými mocnostmi, zejména USA a SSSR a tímto způsobem docházelo ke *druhému geopolitickému dělení*. Komunistická ideologie byla populární pro země se zkušenostmi s vysokou nerovnoměrností příjmů za kolonialismu. Čína se od roztržky se SSSR profilovala jako partner vhodný pro neutrální země a jako zástupce Třetího světa. Během první Afro-asijské konferenci v Bandungu v roce 1955 byla silným zastáncem seburčení nových národů (Schmidt 2013). Američané pro boj s komunismem neváhali podporovat a vybavovat vojenskou technikou diktátorské režimy, jakým byl například v Zairu⁵ Mobutu Sese Seko. Charakteristickým bojištěm studené války byla Angola, kde po vyhlášení nezávislosti spolu bojovaly frakce domorodců podporované jak Američany, tak SSSR (a Kubánci) a Číňany ve válce ukončené až v roce 2002. Rozložení náklonosti k jednotlivým režimům je vyznačené v mapě č. 3, okolo roku 1980 (Schmidt 2013).

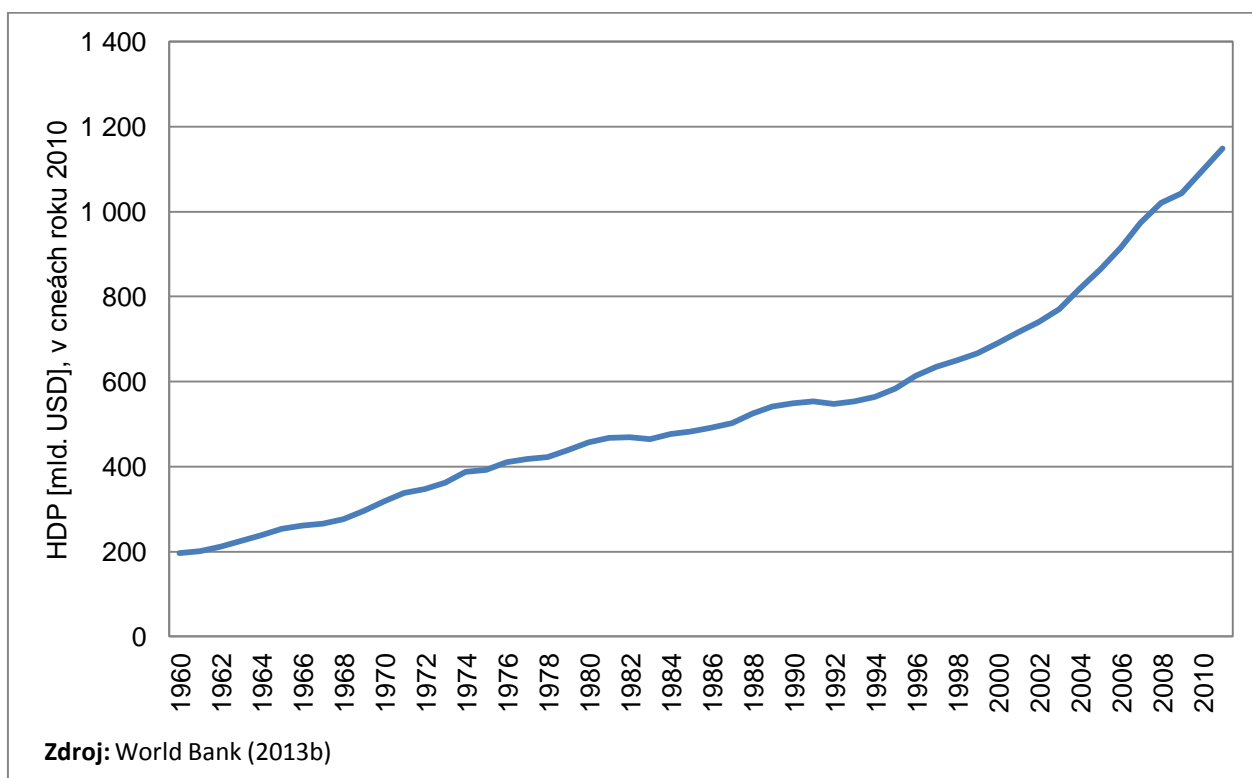
---

⁵ dnešní Demokratická republika Kongo

Mapa č. 3: Ideologické směry států v Africe okolo roku 1980.

2.3.3 Geopolitika laissez-faire

V dnešní době se hovoří o *třetím geopolitickém dělení Afriky*, které nastalo po krátkém období „geopolitického vakua“ v 90. letech. Světové velmoci tehdy odklonily svou pozornost od světadílu poté, co pominula potřeba ideologických střetů a zároveň ještě nedocházelo k přílišnému šíření nových konkurentů v regionu (Záhořík 2010). Tento fakt může být jednou z příčin relativní ekonomické stagnace Afriky v 90. letech, kterou můžeme vypožorovat v grafu č. 1.

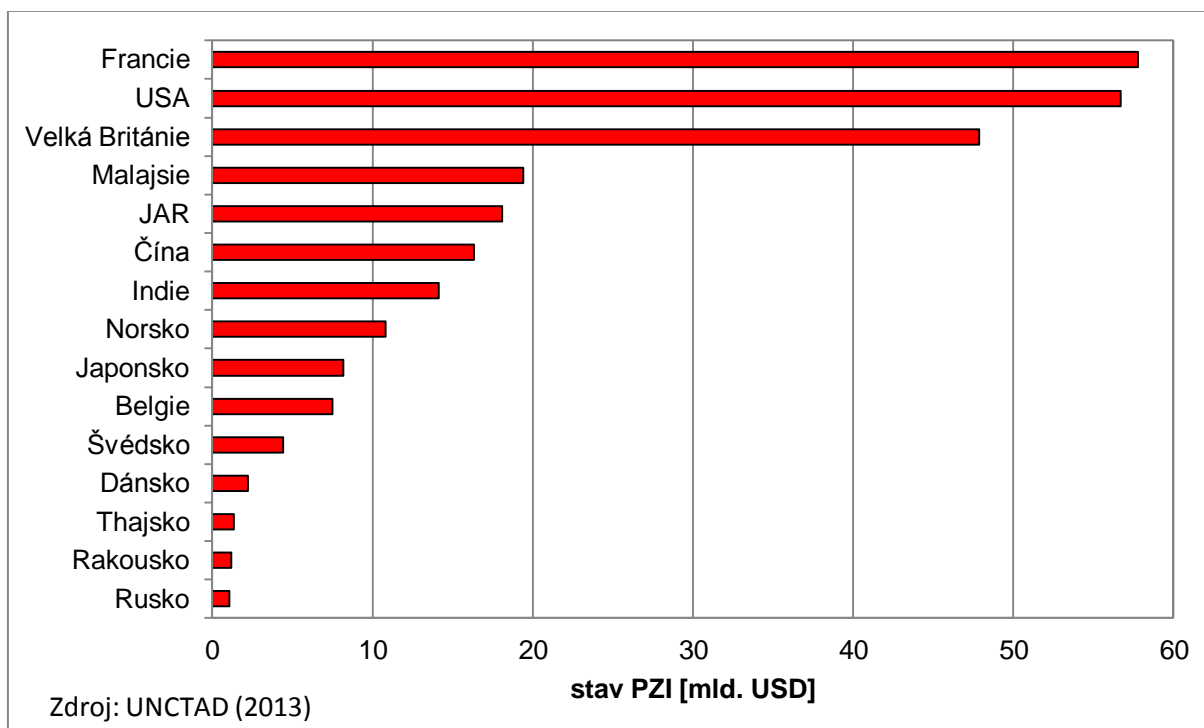
Graf č. 1: HDP zemí Afriky (mld. USD), 1960–2011.

V následujícím období došlo k rapidnímu růstu přijatých investic ze zahraničí, ale zároveň i růstu mezinárodního obchodu (UNCTAD 2010). V absolutním vyjádření se tento trend odrazil v rychlejším růstu HDP ve většině afrických zemí (předchozí graf č. 1).

Za zdařilou přehledovou publikaci vztahů afrických zemí a světových mocností v období od konce studené války lze považovat monografii J. Záhoříka (2010) – *Subsaharská Afrika a světové mocnosti v éře globalizace*. Tvrzení nadnesená touto publikací se pokusím právě svou prací potvrdit či vyvrátit. Dle Záhoříka (2010) je současné období charakterizováno diverzifikací partnerů každé země (původ investic můžeme spatřit v grafu č. 2), zároveň dochází k posilování pozic zemí rozvojových

(globálního „Jihu“). Nejmocnějšími aktéry jsou podle něj však USA, Čína a Francie, u které v poslední době dochází k silnému oslabování moci.

Graf č. 2: Největší investoři v Africe – stav PZI (mld. USD), 2012.

Evropské země dle Záhoříka (2010) zažívají v současné době relativní pokles svého vlivu v Africe, zároveň svou spoluprací podmiňují demokratizačními procesy, což často klade dodatečný tlak na místní vlády. Africké kultuře je však stále relativně blízká kultura evropská, se kterou už obyvatelstvo má (i když omezenou) historickou zkušenost. Francie, jakožto v Africe nejvlivnější z bývalých koloniálních velmocí, v současnosti působí zejména v zemích svého bývalého koloniálního panství. Navazuje na jazykovou spřízněnost a neváhá intervenovat

vojensky (podpora Mobuta v bývalém Zairu,⁶ Rwanda 1994 (neúspěšně), Côte d'Ivoire 2004, Čad 2008, Mali 2013). Evropská unie je největším donorem v afrických zemích (Záhořík 2010, s. 49).

Rovněž USA dle Záhoříka (2010) působí vojenskými silami, podílí se na mírových misích (např. dříve UNITAF v Somálsku, UNMISS a UNAMID v Súdánu, MONUSCO v Demokratické republice Kongo), podpoře dobrého vládnutí, rozvojové spolupráci. Rozhodující vliv na americkou zahraniční politiku by však mělo mít zabezpečení dostatečného exportu do USA (Záhořík 2010, s. 60).

Mezi další asijské mocnosti v Africe je třeba zařadit Indii, která spolupracuje převážně na poli inovací v zemědělství a hi-tech. Klíčovými partnery Indie by měly být JAR, Tanzanie, Keňa, Uganda, Ghana a Zambie. Má rovněž z důvodu společné koloniální historie pod nadvládou Velké Británie velké množství migrantů v Africe. Japonsko se zaměřuje převážně na rozvojovou spolupráci, dle Záhoříka (2010) způsobenou zájmem o odbyt japonského zboží v podporovaných zemích. Tchaj-wan vykonával v 90. letech aktivní diplomacii za účelem svého uznání v OSN, nyní ho jakožto méně lukrativního partnera než ČLR uznávají pouze čtyři (4) africké země – Burkina Faso, Gambie, Svazijsko a Svatý Tomáš a Princův ostrov. Malajsie investuje zejména skrze státní Petronas do ropného průmyslu.

---

⁶ Mobutu Sese Seko vládl do roku 1997, kdy byla země přejmenována na Demokratickou republiku Kongo a započala zde tzv. Velká africká válka (1997–2003) se třemi miliony obětí.

Brazílie by měla dle Záhoříka (2010) v současnosti nahradit Portugalsko jako nejvlivnější kulturní spojenec afrických lusofonních zemí,⁷ investuje do ropného průmyslu (Petrobras) a související infrastruktury. Zároveň se už účastní oficiální rozvojové pomoci. Ve skutečnosti je však role Brazílie v Africe dosud silně omezená (UNCTAD 2013). Ve výzkumu se z důvodu nízkých hodnot proto neobjeví.

Rusko je hlavně z historických důvodů rovněž důležitým hráčem, kterého je nutno brát v úvahu. Dnes je významným dovozcem zbraní do mnohých konfliktů světadílu. Taktéž se ruské subjekty podílí na těžbě nerostných surovin (např. fosfáty v Maroku, drahé kovy v DR Kongo).

Arabské země Blízkého východu tradičně spolupracují s kulturně podobnými aktéry v severní a východní Africe, ale i Jižní Afrika je závislá na dovozu arabské ropy. Írán se snaží konkurovat propagací ší'itské větve islámu (mj. na Komorách), podílí se na těžbě uranu v Alžírsku a Namibii a spolupracuje i s dalšími státy Sahelu, zejména v rozvoji farmaceutického, automobilového průmyslu a stavebnictví.

2.3.4 Role Číny v současné Africe

Čína zaznamenává v Africe v současném desetiletí nebývalý nárůst jak investic, tak zahraničního obchodu. Hlavní příčinou je zabezpečování nerostných surovin pro potřeby rozvíjejícího se čínského průmyslu a spotřeby obecně (Alden 2007). Od roku 2010 je největším obchodním

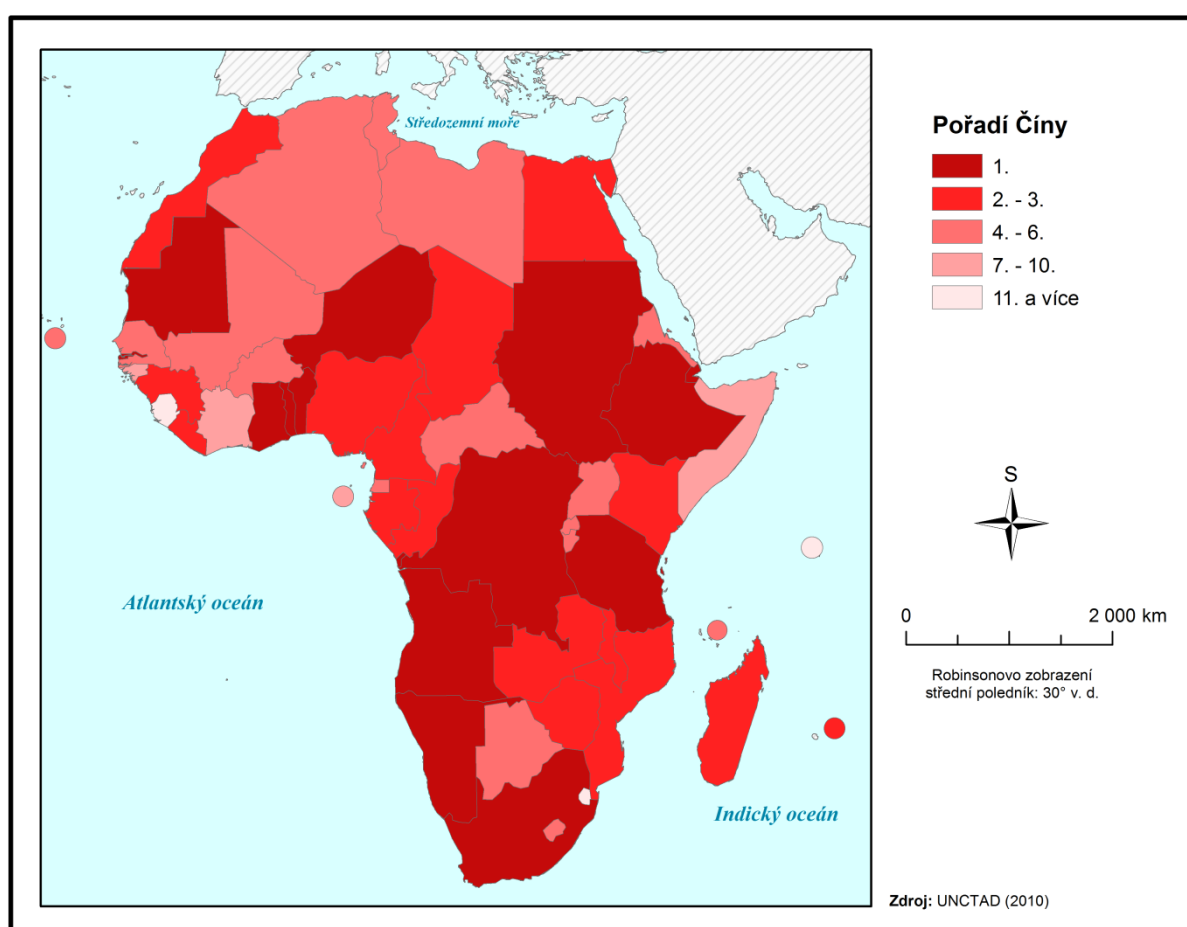
---

⁷ Mozambik (25 mil. obyvatel), Angola (19 mil.), Guinea-Bissau (1,8 mil.), Kapverdy (500 tis.), Svatý Tomáš a Princův ostrov (190 tis.)

partnerem Afriky jako celku, 115 miliard USD v importu i exportu zboží znamená 12 % celkového objemu všech afrických zemí.⁸ Druhé USA měly v tomto roce již jen 11,7 % (UNCTAD 2010). Geografickou strukturu čínského obchodu zbožím lze vysledovat z mapy č. 4. Co se týče obchodu zbožím, Čína je nejvýznamnějším partnerem hned pro čtrnáct afrických zemí.

Mapa č. 4: Čína mezi partnery zemí Afriky v obchodě zbožím, 2010.

Ohledně hospodářských aktivit spočívá výhoda Číny v tom, že dokáže nabídnout shodné podmínky za nižších nákladů či případně investovat do infrastruktury bez vidiny okamžitého zisku, s příslibem budoucího

⁸ Pokud budeme brát Evropskou unii jako jeden subjekt, potom získá prvenství s 329 miliardami USD, neboli 34,45 % afrického zahraničního obchodu zbožím (UNCTAD 2010).

dodávání nerostných surovin – tzv. barterové dohody (Alden 2007). Zároveň je pro africké autoritativní režimy Čína příjemnou alternativou vzhledem ke své politice nevměšování se do vnitřních záležitostí států, jako hlavního z „pěti principů mírového soužití“, které utvářejí čínskou zahraniční politiku již od roku 1954 (Michel a Beuret 2008). To se vyplácelo např. v situaci Súdánu, který pod váhou sankcí ze Západu vyvážel svou ropu zejména do Číny. Avšak pracovní podmínky místních (pokud nejsou projekty zrovna zabezpečeny dovezenou pracovní silou z Číny) a levné zboží likvidují místní trhy zboží a práce (Michel a Beuret 2008).

Čína pro zjednodušení spolupráce organizuje pravidelně konference, na kterých se setkávají afričtí představitelé s čínskými. Tato pravidelná setkání se postupně transformovala ve Fórum pro čínsko-africkou spolupráci (FOCAC). Pro Čínu jsou tato multilaterální jednání úsporou času, jelikož nemusí jednat s každým partnerem zvlášť. I proto podporuje Čína velmi vehementně projekt Africké unie – například finančně zabezpečila výstavbu jejího nového sídla v Addis Abebě (Foster a kol. 2009). V zemích, kde jsou vládnoucí režimy nakloněny spolupráci s Čínou, Čína podporuje navázání přímých kontaktů s místními (většinou státně vlastněnými) společnostmi. Ty potom ve spolupráci s čínskými státními podniky (jako například s ropnou China National Petroleum Corporation – CNPC) vytváří joint-ventures, které působí v daných ekonomikách. Odborná a technická podpora projektů pochází převážně z čínské strany, místní společnosti fungují

jako záruka legitimacy dané hospodářské aktivity vůči obyvatelstvu a snižují pravděpodobnost nesouhlasu. V zemích, jejichž vládnoucí třída nesouhlasí s potenciálním vstupem čínských společností, Čína nepřímo oslovuje alternativní subjekty bez rozhodovacích pravomocí a snaží se společným úsilím ukázat režimu případné výhody spolupráce (Foster a kol. 2009). To se koná výhradně v rovině obchodní, Čína v souladu se svými principy mírového soužití a podporou Africké unie⁹ nezasahuje do bojů menšin o sebeurčení.

S tím souvisí i zabezpečení rizik ztráty investic. Čína sice nepodporuje žádné interní politické skupiny a hnutí, ale naopak velmi silně podporuje státní moc centrálních vlád, kterou tyto režimy vykonávají nad svým obyvatelstvem – bez ohledu na jejich povahu, zda se jedná o autoritativní či demokratické. Jedním z dalších motivů je snaha, aby Číňané měli stálé a konkrétní partnery, se kterými dohodli podmínky svého působení, a aby tito partneři byli co nejvíce odhadnutelní (Foster a kol. 2009). Proto je pro ně cílem co nejstabilnější státní uspořádání. Prostředkem k tomu je i dovoz zbraní a trénink obranných a bezpečnostních složek afrických vlád. Dalším způsobem podpory je finanční zabezpečení režimů proti insolvenci a neschopnosti patřičně investovat do svého rozvoje. Čína nabízí těmto režimům výhodnější půjčky, či případně navrhuje odpuštění dluhů, výměnou za přístup k nerostným zdrojům. Další možností je barterový obchod

---

⁹ Jednou z hlavních politik Africké unie je odmítání separatismu a podpora rigidního státního uspořádání.

s nerostnými zdroji, které si čínské firmy samy vytěží, za vybudování infrastruktury, která bude primárně sloužit dopravě stavebních zařízení na místo těžby a nerostných surovin a související infrastrukturu.

Projekty budování popisuje Foster a kol. (2009). Na stavební projekty budování obytných komplexů, dálnic (např. dálnice Ouest-Est v Alžírsku od hranic s Marokem na hranice s Tuniskem, Nairobi – Mombasa v Keni, ale i mnohé další), železnic (nigerijská Lagos – Kano, další v Mauritánii, Gabonu, Angole),¹⁰ elektráren (vodní elektrárna Mambilla v Nigérii – 2,6 GW, Meroe v Súdánu – 1,25 GW, Mphanda v Mosambiku – 1,2 GW ad.), energetických sítí, telekomunikačních sítí. Na tyto projekty často poskytují čínské banky úvěry nebo případně záruky. Zároveň čínské firmy zde uplatňují vlastní dělníky, pro která budují pracovní tábory. Ty jsou silně izolovány od vnějšího světa a Číňané zde uplatňují vlastní pravidla¹¹ (Michel a Beuret 2008). Problémem při vyhodnocování intenzity těchto projektů v souvislosti s růstem vlivu Číny v Africe však je, že popis těchto aktivit je většinou izolovaný a není srovnáván s působením ostatních ekonomických velmocí.

Hlavními partnery by měly dle Záhoříka (2010) být, hlavně z důvodu dovozu ropy, Súdán, Angola a Nigérie a dále Jižní Afrika jako největší ekonomika s početnou čínskou menšinou. Tyto předpoklady částečně podporují i údaje v tabulce č. 1 v ohledu vzájemného obchodu.

---

¹⁰ Prvním projektem železnice financovaným Čínou bylo spojení Tanzanie a Zambie, tzv. TAZARA.

¹¹ Byl zaznamenán úbytek psů v okolí čínské stavby dálnice v Alžírsku (Michel a Beuret 2008).

Tabulka č. 1: Země Afriky s nejvyšším podílem obchodu zbožím s Čínou, 2010.

země	podíl Číny [%]	objem obchodu [mil. USD]	pořadí Číny
Angola	35,6	23 965	1.
Súdán	31,8	7 192	1.
DR Kongo	29,0	2 872	1.
Mauritánie	27,2	1 037	1.
Benin	25,8	917	1.
Kongo	22,6	2 961	2.
Gambie	22,0	70	1.
Etiopie	21,1	2 304	1.
Libérie	20,7	199	2.
Tanzanie	20,7	1 148	1.
Niger	20,5	684	1.
Zambie	20,2	2 527	2.

Zdroj: UNCTAD (2010)

Empirická část

2.4 Hypotézy a cíle

Pro empirickou část jsem si stanovil hypotézy a cíle na základě teoreticko-metodologického východiska. Využil jsem geopolitické pojetí světa ve smyslu geopolitiky laissez-faire. Hlavním módem ovlivnění a využití moci není tak moc vojenská (realistický přístup), ale moc ekonomická. Tu by měly odrážet především majetkové vztahy, nikoliv jen vzájemný obchod.¹² Cílem tak bude srovnání Číny s ostatními mocnostmi působícími v Africe, jak na celém kontinentu, tak i v rámci geografické distribuce.

Hypotéza: Čína je v současnosti jednou z hlavních mocností v Africe z hlediska majetkových vztahů.

Cíl 1: Kvantifikace čínských ekonomických zájmů v současné Africe ve srovnání s ostatními světovými mocnostmi.

Cíl 2: Určení zemí v Africe, ve kterých je Čína nejvlivnějším ekonomickým partnerem a stanovení hlavních determinantů ve srovnání s ostatními světovými mocnostmi.

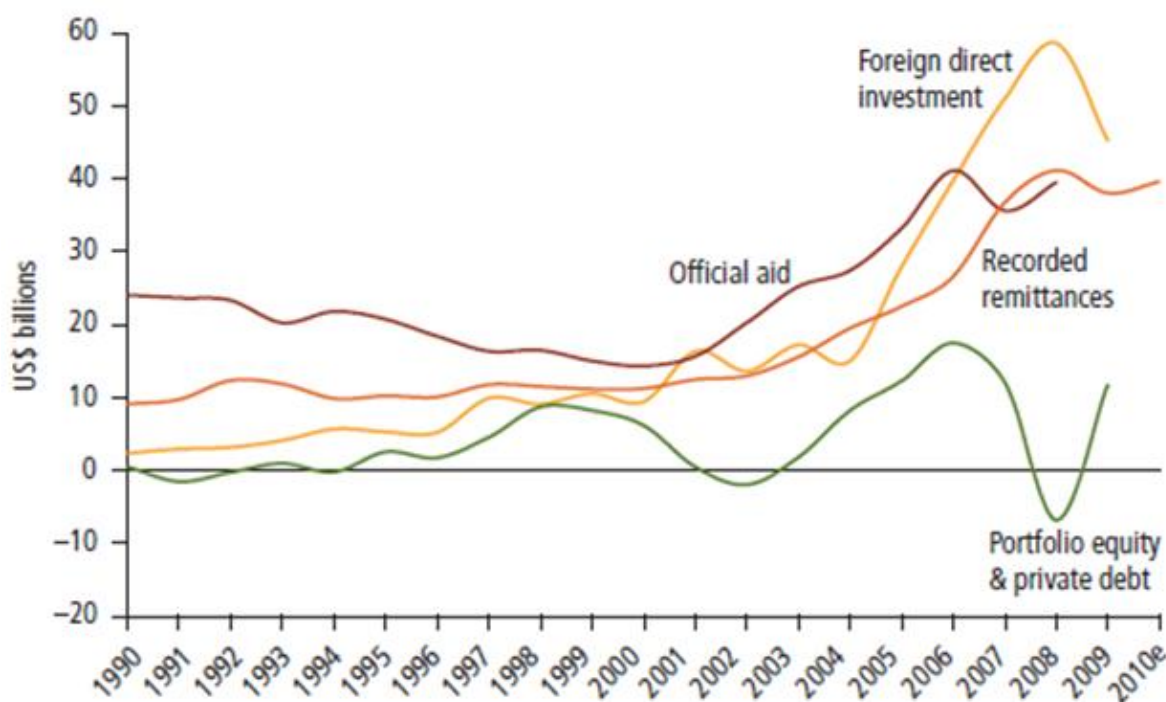
---

¹² Proč jsou majetkové vztahy významnější než vzájemný obchod, uvádím v následující kapitole.

2.5 Stanovení ukazatelů

Výběr ukazatelů byl proveden tak, aby skutečně odrážel vzájemné ovlivnění hlubších kulturních i sociálních aspektů v dané zemi. Již zmíněný Wallerstein (1974) ukazuje, že dominance obchodní není klíčová a že pro skutečný odhad ekonomické dominance na daném území je třeba zjistit *finanční* ovlivnění. Finanční ovlivnění lze určit při pohledu na platební bilanci. Některé její části spadají výhradně do dominance obchodní (obchod zbožím, službami), další zase finanční dominanci přímo nepodmiňují (portfoliové investice). Určité ukazatele by zase finanční dominanci indikovaly, ovšem jejich původ je ve většině případů těžko dohledatelný (mezinárodní zadlužení).

Pro zpracování byla tedy využita data z platební bilance za každou zemi z bilance výnosů a bilance běžných převodů. Konkrétně *repatriace zisků z existujících investic, remitence zahraničních migrantů a oficiální rozvojová spolupráce*, s uvedením partnerských zemí. Vzájemný vztah sledovaných veličin lze vysledovat z grafu č. 3. Pro orientaci je nutno zmínit, že se HDP celé Afriky v roce 2010 pohyboval okolo 1,1 bilionu USD (viz graf č. 1, s. 19), zaznamenaných 127 miliard USD ve třech zkoumaných veličinách souhrnně odpovídá tedy přibližně 11 % veškerého HDP zemí Afriky.

Graf č. 3: Příliv finančních zdrojů do Afriky (mld. USD), 1990–2010.

Pozn.: Foreign direct investment = PZI (myšleno příliv PZI); Recorded remittances = zaznamenané remitence; Portfolio equity & private debt = portfoliové investice a soukromé zadlužení; Official aid = oficiální pomoc

Zdroj: Ratha, D. a kol. (2011, s. 51)

Vyšší podíl oficiální rozvojové spolupráce (ODA) je v Africe vzhledem k tomu, že se jedná převážně o podprůměrně bohaté rozvojové země (World Bank 2013b) a patří mezi klíčové oblasti rozvoje EU,¹³ odkud plyne největší část finančních zdrojů, zejména právě na oficiální rozvojovou spolupráci (OECD 2010a).

Při výběru ukazatelů jsem se pokoušel, aby reflektovaly vzájemné ovlivnění zúčastněných zemí. Obchodní bilance a bilance služeb nemusí mít nutně souvislost vzájemné kulturní a další hlubší interakce, proto

¹³ tzv. země AKT – Afrika, Karibik, Tichomoří

nebyly využity.¹⁴ Stejně tak obchod s portfoliovými investicemi (mj. spekulativní nákupy), finančními deriváty a dlouhodobým kapitálem (většinou zadlužení) sice znamenají finance proudící přes hranice, ale vzájemná závislost zemí není těmito toky příliš zvýšena (Neumann a kol. 2010, s. 51). V případě zadlužení je zároveň velmi obtížné vysledovat původ půjčky, vzhledem k tomu, že velká část dluhů je poskytována mezinárodními finančními institucemi či případně bankami s neprůhlednou vlastnickou strukturou (World Bank 2012). Poslední ze složek platební bilance, devizové rezervy, vykazuje obdobné charakteristiky jako složky výše zmíněné.¹⁵

2.6 Zdroje dat

Pro remitence byla využita data Světové banky (World Bank 2010) – jedná se o kvalifikované odhady na základě HDP domovské a hostitelské země a počtu migrantů. Údaje o oficiální rozvojové pomoci pochází z databáze OECD (OECD 2010a) a o přímých zahraničních investicích (PZI) data OECD (OECD 2010b), Evropské komise (Eurostat 2010), amerického Ministerstva obchodu (U.S. Bureau of Economic Analysis 2010) a čínského Ministerstva obchodu (Ministry of Commerce PRC 2010).

---

¹⁴ Například velké množství čínských spotřebních výrobků dostupných v dané zemi ještě neznámá, že by Čína přímo ovlivňovala zdejší dění. U služeb (cestovní ruch, budování silnic atd.) je toto potenciální ovlivnění už silnější, nikoliv však tak rozhodující, jako je tomu v případě investic, remitencí či oficiální rozvojové spolupráci.

¹⁵ Vysoká míra finančních rezerv může někdy hrát roli v mezinárodních ekonomických vztazích, jako např. v případě Číny a jejích dolarových rezerv. Od těchto sekundárních vlivů budeme abstrahovat.

Data byla získána za jednotlivé země Afriky, přičemž Západní Sahara je považována za součást Maroka vzhledem k jeho kontrole nad většinou území. Jižní Súdán je pro potřeby výzkumu zařazen jako součást Súdánu, neboť v době, ke které se data vztahují (2008–2011), byl ještě jeho součástí. Azawad, Somaliland, Puntaland ani provincie Severní Kivu nejsou uznávány jako samostatné státní celky přes de facto samostatnost (stav k březnu 2013). Území náležící „neafrickým“ státům¹⁶ nejsou do výzkumu zařazena přes geografickou příslušnost k Africe.

2.7 Verifikace a agregace dat

Po nashromáždění dat potřebných pro samotný výzkum – klíčoví partneři v remitencích, přímých zahraničních investicích a oficiální rozvojové pomoci za každou zemi – jsem pomocí dalších statistik (U.S. Department of State 2013, UNCTAD 2008 ad.) a zpráv o proběhlých i probíhajících projektech v zemích Afriky verifikoval správnost shromážděných dat a identifikoval výskyt závažných nesrovnalostí (extrémních hodnot a odchylek). Databáze primárních zdrojů v takovém případě nebo v případě absence dat byla náležitě upravena pomocí výše uvedené metody.

Data byla primárně shromažďována za rok 2010. V situaci odhalení významných nevysvětlitelných odchylek či absence dat byl využit průměr let 2008–2011. Samozřejmě by bylo výstižnější, kdybych využil

---

¹⁶ Kanárské ostrovy, španělské enklávy v Maroku, Madeira, Réunion, Mayotte, Svatá Helena, Ascencion a Tristan da Cunha a Francouzská jižní a antarktická území

více časových bodů, aby vynikla i dynamika ekonomických vztahů. Ovšem data nejsou příliš spolehlivá ani v přítomnosti a zatím nejsou dostupné dlouhé časové řady. Data byla sjednocena na měnu americký dolar (USD) dle středního kurzu v daném roce, ze kterého údaj pocházel.

Aby byly finanční příjmy z přímých zahraničních investic srovnatelné s přílivem remitencí a oficiální rozvojové spolupráce, nebylo využito ani stavu přímých zahraničních investic (objem již existujících investic je neporovnatelný s proudem financí), ani přílivu PZI, což je jinak běžná součást platební bilance a zdroj deviz mnoha zemí. Cílem bylo vyhnout se případnému kolísání přílivu PZI.¹⁷ Náhradou za tento ukazatel tedy používám repatriaci zisků z přímých zahraničních investic. *Ziskovost investic* (podíl repatriovaných zisků na stavu PZI) určím podle dostupných dat Eurostatu (2010) a U.S. Bureau of Economic Analysis (2010). Přesný výpočet lze nalézt v příloze č. 5, pro potřeby výzkumu budu počítat s hodnotou 12,28 % pro země EU; 17,29 % pro USA; a 14,79 % pro ostatní země (průměr hodnot za EU a USA).¹⁸

Za každou africkou zemi byla dle vzorce č. 1 pro každého ekonomického partnera vypočítána souhrnná výše *ekonomické závislosti* (tj. repatriace zisků z PZI, remitence migrantů a oficiální rozvojová spolupráce) a následně stanoveny podíly na celku, které zde tito partneři mají.

---

¹⁷ Zatímco v některých letech může být příliv PZI do určité země nulový (např. v důsledku krize ustaly nové investice), jistě to neznamená, že by se vzájemné finanční toky rovněž rovnaly nule.

¹⁸ Pokud hodnota PZI zemí EU v Africe v roce 2010 dosahovala 233 mld. USD, budeme předpokládat, že každoročním příjmem je 28,6 mld. USD. Tato hodnota bude využita pro další výpočty.

Jedná se o veličinu, jejíž hodnota je určena v peněžním obnose za danou časovou jednotku, pro naše potřeby to budou USD/rok.

Vzorec č. 1:

Ekonomická závislost = (stav PZI × ziskovost PZI) + remittance + ODA

$$\left[\frac{USD}{rok} \right]$$

2.8 Uspořádání partnerů

Z dosažených výsledků budou poté pro větší přehlednost vybráni pouze ti partneři, kteří alespoň v jedné z afrických zemí dosáhli 5 % v repatriacích zisků z PZI nebo 10 % v remitencích či oficiální rozvojové pomoci (hodnoty jsou zde zhruba poloviční). Tímto postupem bylo identifikováno 21 hlavních partnerů (Austrálie, Belgie, Čína, Francie, Indie, Itálie, Japonsko, JAR, Jižní Korea, Kanada, Malajsie, Německo, Nizozemsko, Norsko, Portugalsko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, USA, Velká Británie, regionální uskupení zemí Perského zálivu) a EU jako nadnárodní celek.

Země Perského zálivu¹⁹ byly z důvodu vysoké homogenity ekonomických vlivů na Afriku sjednoceny. Množství obyvatel východní Afriky pracuje v zemích zálivu v ropném průmyslu a stavebnictví, zároveň oficiální rozvojová spolupráce pochází z mnoha „všearabských“ fondů (mj. Islámská rozvojová banka, Arabský fond AFESD).

---

¹⁹ členské země GCC (Bahrajn, Katar, Kuvajt, Omán, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty)

2.9 Výsledky

Výše zmíněnou metodikou jsem došel k výsledkům, jež jsou zobrazeny v tabulce č. 2 – zde jsou uvedeni partneři, kteří prošli zmíněnou filtrací.

Tabulka č. 2: Ekonomičtí partneři zemí Afriky, jejich podíl na ekonomické závislosti a počet zemí, v nichž je daný partner nejvýznamnějším, 2010

pořadí	země	ekonomická závislost [mil. USD]	podíl [%]	počet zemí
1	USA	27 866	21,91 %	18
2	Francie	18 044	14,18 %	16
3	Velká Británie	11 221	8,82 %	1
4	země Perského zálivu	8 729	6,86 %	6
5	Německo	5 070	3,99 %	1
6	Itálie	4 885	3,84 %	0
7	Japonsko	4 766	3,75 %	0
8	Španělsko	4 605	3,62 %	0
9	Nizozemsko	3 892	3,06 %	0
10	Čína	3 324	2,61 %	1
11	Belgie	3 311	2,60 %	2
12	Kanada	2 782	2,19 %	0
13	JAR	2 497	1,96 %	3
14	Indie	2 219	1,74 %	0
15	Norsko	2 014	1,58 %	0
16	Švýcarsko	1 960	1,54 %	0
17	Malajsie	1 749	1,37 %	0
18	Portugalsko	1 500	1,18 %	3
19	Švédsko	1 472	1,16 %	0
20	Jižní Korea	1 279	1,01 %	1
21	Austrálie	925	0,73 %	0
22	Tchaj-wan	39	0,03 %	0
	EU	67 062	52,72 %	43
	celkem	127 210	100,00 %	52

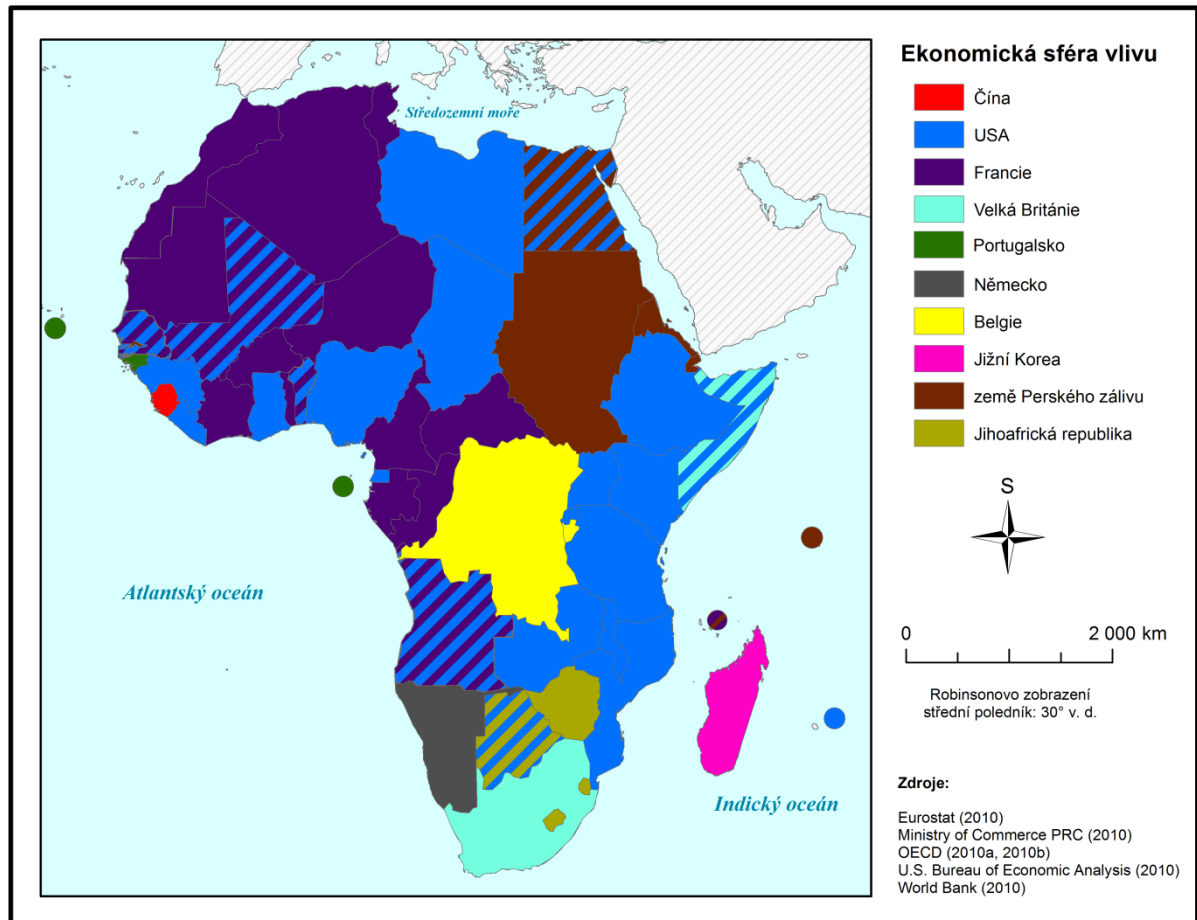
Zdroje: Eurostat (2010), Ministry of Commerce PRC (2010), OECD (2010a, 2010b), U.S. Bureau of Economic Analysis (2010), World Bank (2010)

Největším partnerem jsou USA, následovány Francií a Velkou Británií. Čína je oproti očekávanému stavu až na desátém místě. Pokud by byly země Perského zálivu brány jednotlivě, potom by Čína byla na místě devátém. Evropská unie jako celek pokrývá nadpoloviční většinu zkoumaných finančních toků ekonomické závislosti.

Jistě překvapí vysoký podíl zemí Perského zálivu, kde se projevuje velké množství migrantů z Afriky a zároveň solidarita v rámci fondů na rozvoj muslimských zemí severní a východní Afriky. Japonsko se v důsledku vysokého objemu oficiální rozvojové pomoci umístilo na sedmém místě. Kanada, Norsko a Austrálie se mimo tradičně vysokého podílu ODA a remitencí silně podílí na rozvoji těžebního průmyslu v některých zemích.

Z hlediska geografické distribuce (viz mapa č. 5) lze vysledovat silnou návaznost na koloniální dobu. Francie zůstává hlavním ekonomickým partnerem ve většině svých bývalých kolonií. Ovšem Velká Británie byla nahrazena ve velké části Spojenými státy, které se rovněž staly nejvýznamnějšími mocnostmi v řadě dalších zemí (Čad, Libye, Mosambik, Rovnicková Guinea apod.), což dává za pravdu hypotéze Záhoříka (2010) o zabezpečování nerostných surovin Američany. Velká Británie má rozhodující vliv již jen v Jihoafrické republice a společně s USA v Somálsku. Portugalsko je hlavním partnerem třech z pěti svých bývalých kolonií (Kapverdy, Svatý Tomáš a Princův ostrov, Guinea-Bissau), rozhodující vliv zde hrají remitence.

Mapa č. 5: Ekonomické sféry vlivu v zemích Afriky, 2010.

Belgie díky silné zahraniční rozvojové pomoci zůstává hlavním partnerem Demokratické republiky Kongo a Burundi, stejně tak Německo v Namibii přičiněním investic v těžebním sektoru. Státy jižní Afriky logicky tíhnou k Jihoafrické republice, podobně severovýchod Afriky k arabským zemím Perského zálivu, obojí z důvodu silné migrace a remitencí. Anomálií je Madagaskar s hlavním partnerem Jižní Koreou, která zde prostřednictvím firmy Daewoo provozuje intenzivní zemědělské aktivity (pěstování kukuřice a palm na olej) na pronajaté půdě (TIME 2008).

Podrobnější data za jednotlivé ukazatele pro každou zemi jsou uvedena v jednotlivých přílohách – příloha č. 1 obsahuje celkový ukazatel ekonomické závislosti, příloha č. 2 výši repatriace zisků z přímých zahraničních investic, příloha č. 3 výši remitencí a příloha č. 4 výši oficiální rozvojové spolupráce.

2.9.1 Čínské ekonomické zájmy

Zvolená metodika výzkumu nedala za pravdu hypotéze, že by Čína byla výrazným ekonomickým partnerem pro Afriku. Tabulka č. 3 udává hlavní ekonomické partnery Číny v Africe. Vyplývá z ní, že u většiny z nich nelze hovořit o výraznějším postavení Číny.

Tabulka č. 3: Největší partneři Číny v Africe a její postavení mezi ekonomickými partnery těchto zemí, 2010.

pořadí	země	ekonomická závislost [mil. USD]	pořadí Číny
1	JAR	614	5.
2	Súdán	606	3.
3	DR Kongo	325	4.
4	Etiopie	196	3.
5	Sierra Leone	181	1.
6	Nigérie	179	11.
7	Zambie	141	3.
8	Alžírsko	139	6.
9	Mauritius	111	7.
10	Tanzanie	102	8.

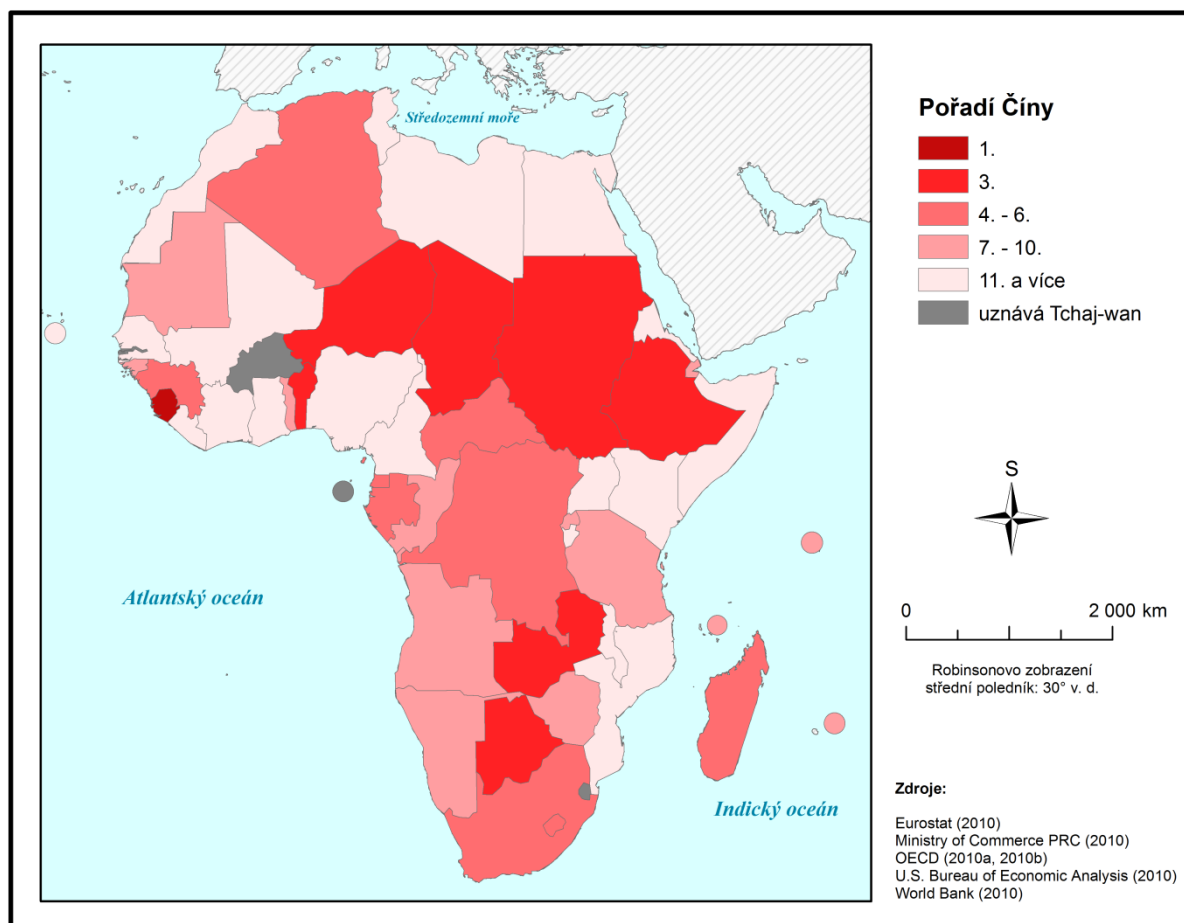
Zdroje: Eurostat (2010), Ministry of Commerce PRC (2010), OECD (2010a, 2010b), U.S. Bureau of Economic Analysis (2010), World Bank (2010)

Příčinou těchto výsledků je zejména téměř nulová hodnota oficiální rozvojové pomoci a stejně tak i remitencí – v Číně nenalezneme téměř žádné africké migranty ve srovnání s Evropou či dalšími zeměmi

(World Bank 2010). Ani čínští dělníci pracující na projektech v Africe ve statistice vůbec nefigurují vzhledem k tomu, že se jedná pouze o dočasnou pracovní sílu. Při pohledu na mapu č. 6 lze identifikovat země Afriky, pro něž je Čína klíčovým partnerem.

Mapa č. 6: Pořadí Číny mezi partnery zemí Afriky, 2010.

Mimo již výše zmíněnou Sierra Leone (investice do těžby a infrastruktury), pro kterou je Čína hlavním partnerem,²⁰ je Čína třetím největším partnerem pro země Sahelu od Nigeru po Etiopii, navíc i pro Zambii a Botswanu. Souvisí to částečně s ekonomickými aktivitami

²⁰ Je paradoxní, že v roce 2010 Čína mezi obchodními partnery Sierra Leone figurovala až na 11. místě (UNCTAD 2010) – tento údaj zřejmě ještě nereflektuje obchod generovaný čínskými investicemi.

zmíněnými v úvodu (těžba a zemědělství v Zambii, těžba ropy v Súdánu, těžba uranu v Nigeru, dlouhodobá spolupráce s Etiopií). Očekávaná vysoká účast v DR Kongo (investice do těžby mědi a kobaltu) byla potlačena zapojením západních mocností do oficiální rozvojové pomoci (v tomto případě nejvíce Belgie). Stejně tak odebrání angolské a konžské²¹ ropy zjevně neznamena dominanci v majetkovém zapojení do těžby – tyto investice spočívají v rukou Spojených států, Francie a dalších zemí. Čína se v těchto případech nedostává na první příčky mezi zahraničními investory (viz příloha 1).

V zemích, které uznávají Tchaj-wan, nejsou čínské investice buď vůbec žádné, nebo minimální. Na druhou stranu jsou otevřeny spolupráci s Tchaj-wanem, vyšší hodnoty zkoumané ekonomické závislosti (způsobené převážně investicemi) zaznamenáváme pouze u Svatého Tomáše a Princova ostrova, pro které je Tchaj-wan druhým největším partnerem (po Portugalsku, bývalé koloniální mocnosti).

2.10 Limitace použité metody

Hlavním problémem vyplývajícím z výzkumu je nemožnost přesně a exaktně zachytit ekonomickou závislost zemí Afriky na vnějších ekonomických partnerech. Foster a kol. (2009) uvádí, že z oficiálních čínských zdrojů lze identifikovat jen něco málo přes polovinu hodnoty všech skutečně provedených projektů. I zdánlivě přesná čísla ve statistikách mohou být tedy velmi nepřesná a měla by být brána

---

²¹ Republika Kongo

s rezervou, obzvláště v případě Afriky.²² Proto by nemělo být přílišným problémem, že metodika výzkumu není zavedená. Výsledky jsou v tomto případě (stejně jako by tomu bylo v případě jednoduchého ukazatele, jako např. HDP) spíše orientační, pouze odráží skutečný stav věcí a získávají význam zejména v relativním vyjádření při porovnávání mezi jednotlivými zeměmi a mezi jejich partnery. Stejně jako se při vyčíslení HDP setkáváme s problémem odlišné hodnoty pro zabezpečení určité potřeby²³ (Pavelka 2007, s. 30), lze se jen dohadovat, jaký skutečný efekt mají sledované finanční toky – zda jsou remitence okamžitě spotřebovávány bez většího užitku, či zda jsou dlouhodoběji investovány (Ratha a kol. 2011, s. 60–72), zda mají rozvojové projekty dlouhodobější trvání i po ukončení přísunu financí a zda jsou skutečně prospěšné, či jaká část zisků z přímých zahraničních investic zůstává v hostitelské ekonomice a jak jsou tyto zisky distribuovány a využívány v zemi. Ukazatele byly tedy využity pouze pro přiblížení se k reálné ekonomické závislosti.

Silným zjednodušením bylo i státocentrické pojetí mezinárodních vztahů, které chápe jednotlivé státy jako zvnějšku homogenní subjekty (Druláková a kol. 2008). Ve skutečnosti se však nejedná výhradně o vzájemnou ekonomickou závislost mezi státy, ale *mezi subjekty sídlícími v daných státech*. Britsko-holandská firma Royal Dutch Shell plc je

---

²² Jerven (2012) ve své studii uvádí, jak v roce 2010 byl v Ghaně z důvodu změny metodiky oznámen růst HDP více než 60 %. Stejný krok plánuje i Nigérie, což by mohlo vést ke 40% růstu ekonomiky v roce 2013.

²³ Například HDP Norska je zvyšováno vysokými náklady na vytápění. V tomto ohledu to však neznamená, že by zde byl blahobyt vyšší, než je v Itálii, kde není třeba tolik topit.

v investicích pro účely výzkumu dělena na dvě poloviny mezi Velkou Británií a Nizozemsko, ovšem její vlastnictví je silně kosmopolitní (NASDAQ 2013). U čínských firem tento problém naštěstí povětšinou odpadá, stát je často vlastníkem. Komplikací byla zároveň i různá velikost států a povaha subjektů. Data za Evropskou unii byla využita, přesto nebyla do pořadí ekonomických partnerů přímo zařazena. USA nebo Čína mají jistě silnější předpoklady k ovlivňování dění v Africe už z titulu svých podílů na světovém hospodářství či integrovaného mocenského potenciálu dle Hampla (2000), než jednotlivé země Evropy.

Mimo nedostatečnou verifikovatelnost výsledků nelze také z vypočítané komplexní veličiny ekonomické závislosti rozkrýt povahu jednotlivých vztahů, různé využití financí ani jejich různorodou dynamiku. To by vyžadovalo rozsáhlejší výzkum, do jisté míry i přímo v terénu v jednotlivých afrických zemích, aby mohla být získána spolehlivější data. Stejně tak existuje velké množství případů, ve kterých dojde k ovlivnění, ale které nejsou součástí tohoto výzkumu. K provedení výzkumu muselo být dosaženo určité míry abstrakce. Tyto případy se zaprvé týkají ostatních položek platební bilance, které nebyly zahrnuty do ukazatele ekonomické závislosti. Sice jsem uvedl, že obchod zbožím neovlivňuje dění v daných zemích, ale čínské produkty mohou postupně měnit postoj obyvatelstva k nakupování (nejen) spotřebního zboží dováženého z Číny. Asymetrie informací mezi prodávajícím a nakupujícím například ohledně kvality může mít za následek

významné ztráty na straně afrických zemí. V obchodě službami hned v několika oblastech zajisté dochází k vzájemnému ovlivnění, které však nelze tak jednoznačně prokázat. Jedná se zejména o stavebnictví, ve kterém v Africe Čína zaznamenává v posledních letech rapidní růst (Foster a kol. 2009). Cestovní ruch může dopomoci vzájemným kulturním výměnám a jazykovému sblížení daného obyvatelstva s kulturou původu turistů. Dalším významným finančním zdrojem pro země jsou půjčky, ze kterých se financují nové projekty. Samy o sobě nemohou způsobit vzájemné ovlivnění dvou ekonomik, ale ve chvíli, kdy jsou podmíněny (jako často v případě Číny) další ekonomickou aktivitou subjektů pocházejících z věřitelské země, může již být toto ovlivnění silnější. Problém jsou i remitence dělníků na dříve zmíněných stavebních projektech, kteří zde pracují (logicky) za účelem určitého peněžního ohodnocení. Tyto finance poté odcházejí s dělníky zpět do Číny. Ve skutečnosti však tyto finance nikdy nemohly být využity místními ekonomikami vzhledem k tomu, že putují z rukou čínských podniků do rukou čínských dělníků a jsou utraceny až na čínské půdě – na místě práce již mají dělníci zabezpečeny všechny své potřeby bez nutnosti opouštění „pracovních táborů“ (Michel a Beuret 2008).

Samozřejmě by však metoda měla vystihovat rozhodující postihnutelné finanční toky, které ovlivňují dění v afrických zemích. U všech třech ukazatelů se jedná o přímé vložení kapitálu vytvořeného vnějšími subjekty do místních ekonomik, který by ve všech případech měl radikálně změnit situaci v daných zemích.

Závěr

Mohu konstatovat, že hypotéza byla nepravdivá, co se týče námi sledovaného ukazatele ekonomické závislosti, obsahujícího výši repatriace zisků, remitencí migrantů a oficiální rozvojové pomoci. Čínu tedy nelze považovat za klíčového partnera afrických zemí na majetkové straně vzájemných interakcí projevujících se v platební bilanci repatriací zisků z přímých zahraničních investic, remitencí posílaných migranty a poskytované oficiální rozvojové pomoci.

Hlavní příčinou bude pravděpodobně fakt, že Čína (prozatím) nevstupuje do majetkových vztahů v těchto zemích tolik, jako tradiční partneři Afriky (zejména USA a Francie) a zůstává pouze obchodním partnerem, který skupuje suroviny. Mnohé aktivity, které jsou médiu označovány jako investice, jsou ve skutečnosti pravděpodobně jen objednávkami afrických států na výstavbu, ve které mají čínské firmy nižší náklady. Remitence ani oficiální rozvojová pomoc nejsou z výše zmíněných důvodů téměř přítomny, zatímco ostatní mocnosti se i v těchto oblastech silně angažují, i z důvodu přetrvávajících vazeb z období kolonialismu (neboli období geopolitiky civilizační).²⁴

Co se týče druhého cíle, lze vysledovat, že Čína má větší podíl své hospodářské aktivity v zemích s vyšší hodnotou těžby surovin, s více autoritativními režimy (Economist Intelligence Unit 2013) a spíše v oblastech mimo zájmy Evropské unie či USA. Tato tvrzení by však

---

²⁴ Rozhodujícím faktorem je samozřejmě bohatství země. Čína je prozatím rozvojovou zemí.

zasloužila podrobnější korelační analýzu v rozsáhlejší práci, společně s dalšími možnými vysvětlujícími faktory.

Tato práce je relevantní pro dvě ze čtyř řešených témat Centra pro výzkum otázek regionální a politické geografie (REGPOL) Katedry sociální geografie PřF UK: (a) globalizační procesy s důrazem na socioekonomické, politické a kulturní procesy a měnící se mezinárodní vztahy; (b) rozvojové země v kontextu globálního systému.

V případě většího prostoru pro výzkum bych doporučil provést již výše zmíněnou korelační analýzu možných faktorů ekonomické závislosti afrických zemí na zahraničních mocnostech nebo Číně. Druhou rozšiřující možností by bylo porovnání ve více časových bodech a delší časové řadě, z důvodu nespolehlivosti starších dat však toto mohu doporučit jen pro data, která budou teprve získána v budoucnosti a jistě budou kvalitnější. Třetí možností by bylo rozšířit prostorovou dimenzi práce, jak na nižší řádovostní úrovni (ptát se, jak jsou ovlivňováni lidé v jednotlivých regionech v závislosti na daných charakteristikách,²⁵ na druhou stranu by šlo výzkum provést i na jiných kontinentech – vzhledem ke specifičnosti Afriky (vnější faktory zde mají rozhodující vliv na ekonomiku) se lze o smysluplnosti takového projektu však jen dohadovat.

---

²⁵ Např. v okolí čínského dolu, v oblasti aktivity humanitárních projektů apod.

Zdroje

Literatura

ALDEN, C. (2007): China in Africa. London, Zed Books. 157 s.

AMIN, S. (1972): Underdevelopment and Dependence in Black Africa – Origins and Contemporary Forms. *The Journal of Modern Africa Studies*, 10, č. 4, s. 503-524.

DICKENSON, J. P. (1996): Geography of the Third World. London, Routledge.

DRULÁKOVÁ, R., DUBSKÝ, Z., KNOTKOVÁ, V., TRÁVNÍČKOVÁ, Z. (2008): Mezinárodní vztahy I. Úvod do studia. Praha, Oeconomica.

FRIEDMANN, J. (1966): Regional Development Policy. A Core Study of Venezuela. MIT Press, Cambridge, 280 s.

HAMPL, M. (2000): Globální systém: Stav, současné tendence a možné perspektivy distribuce mocenského potenciálu. *Geografie – Sborník ČGS*, 114, č. 1, s. 1–20. Dostupné z: <http://geography.cz/sbornik/wp-content/uploads/2009/08/g09-1-1hampl.pdf> (cit. 12. 1. 2013)

HAYWOOD, J. (1998): Encyklopedie Historie světa. Praha, Columbus.

JERVEN, M. (2012): Poor Numbers. What Do We Know About Income and Growth in Sub-Saharan Africa? School for International Studies, Simon Fraser University. Dostupné z: <http://www.cgdev.org/doc/17-NOV-CGD-Poor%20Numbers-Jerven.pdf> (cit. 17. 3. 2013)

KHOR, M. (2000): Globalisation and the South: Some Critical Issues. UNCTAD Discussion Papers, No. 147. Havana. Dostupné z: http://www.twinside.org.sg/title2/FTAs/General/globalisation_and_the_south-Martin_Khor.pdf (cit. 21. 2. 2012)

KOFROŇ, J. (2012): Možnosti neoklasické geopolitiky: Systémový přístup. Disertační práce. Praha, KSGRR Přf UK.

KREJČÍ, J. (2002): Postižitelné proudy dějin. Praha: SLON.

LEHMANNOVÁ, Z. (2000): Kulturní pluralita v současném světě. Praha, Vysoká škola ekonomická. 142 s.

MICHEL, S., BEURET, M. (2008): China Safari. On the Trail of Beijing's Expansion in Africa. New York, Nation Books. 336 s.

NEUMANN, P., ŽABERSKÝ, P., JIRÁNKOVÁ, M. (2010): Mezinárodní ekonomie. Praha, Grada Publishing. 159 s.

NOVÁČEK, A. (2010): Dualita Evropy: Historickogeografická analýza vývoje a její vymezení. Disertační práce. Praha, KSGRR PřF UK.

PAVELKA, T. (2007): Makroekonomie. Základní kurz. 2. vydání. Praha, Melandrium. 279 s.

POLONSKÝ, T. (2012): Makroregionálne štruktúry sveta: Reprezentácie, percepcie a objektivizácie. Disertační práce. Praha, KSGRR PřF UK.

RATHA, D., MOHAPATRA, S., ÖZDEN, Ç., PLAZA, S., SHAW, W., SHIMELES, A. (2011): Leveraging Migration for Africa. Remittances, Skills, and Investments. Washington, DC, World Bank. Dostupné z: <http://siteresources.worldbank.org/EXTDECPROSPECTS/Resources/476882-1157133580628/AfricaStudyEntireBook.pdf> (cit. 1. 4. 2013)

SCHMIDT, E. (2013): Nationalism, Decolonization, and the Cold War, 1945–1991. In: SCHMIDT, E. (2013): Foreign Intervention in Africa: From the Cold War to the War on Terror. New York, Cambridge University Press, s. 21–35.

TOMEŠ, J. (2000): Geopolitika – nástroj a proces politické organizace prostoru. In: JEHLIČKA, P., TOMEŠ, J., DANĚK, P. (2000): Stát, prostor, politika: Vybrané kapitoly z politické geografie. KSGRR PřF UK.

WALLERSTEIN, I. (1974): The Modern World-System, vol. I. Capitalist Agriculture and the Origins of the European World-Economy in the Sixteenth Century. New York/London, Academic Press.

WENDT, R. (2010): European Overseas Rule. Mainz, European History Online (EGO), Institute of European History (IEG). Dostupné z: <http://www.ieg-ego.eu/wendtr-2010-en> (cit. 11. 1. 2013)

ZÁHOŘÍK, J. (2010): Subsaharská Afrika a světové mocnosti v éře globalizace. Praha, Nakladatelství Lidové noviny. 179 s.

Statistické zdroje

Eurostat (2010). Balance of Payments. International Transactions. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/balance_of_payments/data/database (cit. 29. 12. 2012)

Ministry of Commerce People's Republic of China (2010): Statistical Bulletin of China's Outward Foreign Direct Investment. Dostupné z: <http://english.mofcom.gov.cn/aarticle/statistic/foreigninvestment/201109/20110907742320.html> (cit. 29. 12. 2012)

OECD (2010a): Aid (ODA) disbursements to countries and regions. International Development Statistics. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/stats/international-development-statistics.htm> (cit. 29. 12. 2012)

OECD (2010b): FDI flows by partner country. OECDStat. Dostupné z: <http://www.oecd.org/daf/inv/mne/statistics.htm> (cit. 29. 12. 2012)

UNCTAD (2008): World Investment Directory. Volume X, Africa. Dostupné z: http://unctad.org/en/Docs/iteiit20075_en.pdf (cit. 25. 3. 2013)

UNCTAD (2010): International trade in goods and services. Trade structure by partner, product or service category. Merchandise trade matrix. Dostupné z: <http://unctadstat.unctad.org/> (cit. 29. 12. 2012)

U.S. Bureau of Economic Analysis (2010) : Direct Investment & MNCs. U.S. Department of Commerce. Dostupné z: http://www.bea.gov/iTable/index_MNC.cfm (cit. 29. 12. 2012)

World Bank (2010): Bilateral remittance estimates using migrant stocks, destination country incomes, and source country incomes. Migration & Remittances Data. Dostupné z: <http://go.worldbank.org/JITC7NYTT0> (cit. 29. 12. 2012)

World Bank (2013b): World Development Indicators [online databáze]. Dostupné z: <http://databank.worldbank.org> (cit. 17.11.2012)

Online zdroje

Economist Intelligence Unit (2013): Democracy Index 2012. Democracy at a standstill. Dostupné z: https://www.eiu.com/public/topical_report.aspx?campaignid=DemocracyIndex12 (cit. 3. 4. 2013)

FOSTER, V., BUTTERFIELD, W., CHEN, C., PUSHAK, N. (2009): Building bridges: China's growing role as infrastructure financier for Africa. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. Dostupné z: http://www.ide.go.jp/English/Data/Africa_file/Manualreport/pdf/china_all.pdf (cit. 17. 4. 2013)

PILLSBURY, M. (2000): China Debates the Future Security Environment. London, National Defense University Press. Dostupné z: <http://www.fas.org/nuke/guide/china/doctrine/pills2/index.html> (cit. 12. 1. 2013)

SINGER, J. D. (2012): Correlates of War. Dostupné z: <http://www.correlatesofwar.org/cowhistory.htm> (cit. 12. 1. 2013)

NASDAQ (2013). Royal Dutch Shell Ownership Summary. Dostupné z:
<http://www.nasdaq.com/symbol/rds.a/ownership-summary#.UVrkPTdwsXd> (cit. 2. 4. 2013)

The Economist (2013): Dash for Cash. Dostupné z:
<http://www.economist.com/blogs/graphicdetail/2013/03/focus-6> (cit. 3. 4. 2013)

TIME (2008): The Breadbasket of South Korea: Madagascar. 23. listopadu 2008. Dostupné z:
<http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1861145,00.html> (cit. 18. 3. 2013)

UNCTAD (2013): The Rise of BRICS FDI and Africa. Global Investment Trend Monitor, No. 12. 25. 3. 2013. Dostupné z:
http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/webdiaeia2013d6_en.pdf (cit. 27. 3. 2013)

U.S. Department of State (2013): Investment Climate Statements 2010, 2011, 2012, 2013. Dostupné z: <http://www.state.gov/e/eb/rls/othr/ics/> (cit. 29. 3. 2013)

World Bank (2012): International Debt Statistics 2013. Dostupné z:
<http://data.worldbank.org/data-catalog/international-debt-statistics> (cit. 31. 3. 2013). ISBN: 978-0-8213-9787-9

World Bank (2013a): Sub-Saharan Africa Region. World Economic Prospects January 2013, Sub-Saharan Africa Annex. Dostupné z:
<http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1322593305595/8287139-1358278153255/GEP13aSSARegionalAnnex.pdf> (cit. 28. 3. 2013)

Zdroj: International Futures (2011). Pardee Center, University of Denver. Dostupné z:
<http://www.ifs.du.edu/> (cit. 13. 1. 2013)

Slovník pojmů

Ekonomická sféra vlivu

oblast, v níž daný vnější partner vykazuje nejvyšší hodnotu ekonomické závislosti

Ekonomická závislost

ukazatel vzniklý součtem repatriace zisků z existujících investic, remitencí migrantů a oficiální rozvojové pomoci [USD/rok]

Geopolitika civilizační

vývojově-ideové období kolonizace (šíření evropských myšlenek, křesťanství apod.)

Geopolitika ideologická

vývojově-ideové období studené války (souboj liberalismu a komunismu)

Geopolitika laissez-faire (chaosu)

vývojově-ideové období postmodernismu a institucionálního neoliberalismu

Oficiální rozvojová spolupráce

zahraniční transakce za účelem hospodářského rozvoje s určitou mírou dotace

Portfoliová investice

nákup části akcií neumožňující řízení firmy (do 10 %)

Přímá zahraniční investice

přeshraniční nákup akcií umožňující podíl na řízení firmy (více než 10 %)

Remitence

přeshraniční transfery mezi domácnostmi, nejvíce úspory migrantů z hostitelské do domovské země

Repatriace zisků

Odliv zisků ze zahraničních investic zpět do země původu investice